

NAŠI PANOVNÍCI A PREZIDENTI

VÝUKOVÉ LISTY

JAN KVIRENC
FILIP JIROUŠEK

ilustroval
VÁCLAV RÁŽ

bambook

OD SÁMA
PO SOUČASNOST

Jan Kvirenc, Filip Jiroušek

NAŠI PANOVNÍCI A PREZIDENTI – VÝUKOVÉ LISTY

Ilustrace Václav Ráž

Vydala Grada Publishing, a. s., pod značkou BAMBOOK

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401

jako svou 8186. publikaci

Odpovědný redaktor Jakub Laxar

Návrh obálky Václav Ráž

Grafická úprava a sazba TypoText

První vydání, Praha 2021

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© Grada Publishing, a. s., 2021

Text © Filip Jiroušek, Jan Kvirenc, 2021

Ilustrace © Václav Ráž, 2021

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

ISBN: 978-80-271-4456-3 (pdf)

ISBN: 978-80-271-3235-5 (print)

NAŠI PANOVNÍCI A PREZIDENTI

VÝUKOVÉ LISTY

JAN KVIRENC,
FILIP JIROUŠEK

ilustroval
VÁCLAV RÁŽ

PŘEDMLUVA

Naši slovanští předkové dorazili do české kotliny někdy po začátku 6. století. Uběhlo pár set let a namísto kmenového společenství tu začal fungovat stát. Nejprve tzv. velkomoravský, ale vbrzku vznikl i ten náš – český –, který se od doby svého dotvoření v 10. století do dneška zas tak moc nezměnil.

Zpočátku mu vládli Přemyslovci – nejdříve jako knížata, později jako králové. A povětšinou to byli šikovní pánové! Stejně jako všichni ti příští královští a císařští vladaři Čech a pak též velké habsburské říše. V jednom případě na královském trůně dokonce seděla šikovní žena. Království u nás skončilo vznikem Československé republiky v roce 1918. Od té doby sídlí na Pražském hradě prezidenti. Ne vládci, ale i tak čelní představitelé státu. A právě všechny tyto hlavy státu představují následující výukové listy.

V této publikaci najdete celkem 79 osobností, od tajemstvím zahaleného, ale kronikami doloženého kupce Sáma, až po současného českého prezidenta Miloše Zemana. Koho jsme naopak vynechali, to jsou všichni ti slavní mytičtí vůdcové a panovníci, o jejichž existenci ale nemáme žádné dochované důkazy – známe je z „bájného vyprávění starců“ zaznamenaného naším nejslavnějším kronikářem Kosmou († 1125). Kromě praotce Čecha a jeho nástupce Kroka to jsou samozřejmě kněžna Libuše s Přemyslem Oráčem a jejich následovníci – bájná knížata Nezamysl, Mnata, Vojen, Vnislav, Křesomysl, Neklan a Hostivit. Ať už si je Kosmas vymyslel, nebo čerpal z nějakého soupisu kmenových vládců, my se v jejich případě spokojíme pouze s touto kratičkou zmínkou.

Na každé z následujících karet najdete to nejdůležitější, co byste o dané hlavě státu měli vědět. Zatímco přední straně dominuje portrét panovníka či prezidenta, doplněný o základní datace a přehledný výsek z časové osy, který jej dává do kontextu jeho předchůdců a následovníků, na rubu karty se dočtete o jeho životě a odkazu.

Jednotlivé karty můžete díky perforaci snadno vytrhnout a použít podle svých potřeb – nechat je kolovat po třídě, vyvěsit je na nástěnku nebo je využít k zábavné skupinové aktivitě. Žákům pak poslouží jako pomůcka k opakování a přípravě na zkoušky.

SÁMO

*? †?

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmír
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL ASI 623 – ASI 658

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

SÁMO

Kdy žil: ?

Kdy vládl: asi 623 – asi 658

Dávno před prvními Přemyslovci zaznamenala kronika Franků ve střední Evropě jakousi „Sámovu říši“. V jejím čele stál v letech 623–658 poněkud tajemný Sámó. Zřejmě kupec z Galie (Francie), snad tu obchodoval s otroky, možná ale plnil jiné úkoly. Bojovný Frank pomohl Slovanům, kteří se vzbouřili proti nadvládě asijských Avarů. A kmeny Čechů, Moravanů a Korutanců si ho poté zvolily svým „králem“. Nebyl to však žádný stát, nýbrž velký kmenový svaz. Roku 631 u pevnosti Wogastisburg hrdinně ustáli i nápor Francké říše. Měl Sámó právě pro jejího krále Dagoberta zem původně získat? Kde přesně se třídenní bitva odehrála? Hledalo se již na desítkách míst, dnes tušíme, že by to mohl být vrch Rubín na Žatecku. Sámó prý kmenový svaz vedl 35 let. Měl 12 slovanských žen, jež mu porodily 22 synů a 15 dcer. A co se dělo po jeho smrti? Písemné prameny se na dalších 150 let odmlčely...

MOJMÍR I.

*? †ASI 846

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmír
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL 831–846

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

MOJMÍR I.

Kdy žil: ? – asi 846

Kdy vládl: 831–846

Nejstarší slovanský stát – nazvaný později Velká Morava či Velkomoravská říše – vznikl spojením jižní Moravy se slovenským Pováží. Knížata kmene Moravanů těžila z nedávného pádu Avarské říše v Podunají, když získala bohatou kořist a zesílila politicky. Roku 822 jsou Moravané poprvé samostatně zmiňováni vedle Čechů v písemných pramenech. Vzorem státního uspořádání se jim stávala výbojná Francká říše Karla Velikého a jeho nástupců. Časem vykrystalizovala dvě centra, usilující o ovládnutí kmenového území. A byl to právě jihomoravský kníže Mojmír, který roku 831 nechal Moravany pokřtít a z Nitry vyhnal konkurenčního Pribinu.

O Mojmírově vládě nemáme žádné další informace. Víme jen to, že byl sesazen východofranckým králem Ludvíkem Němcem a nahrazen svým synovcem Rostislavem. Změna na trůnu se stala zakladateli Velkomoravské říše osudnou – (pravděpodobně během převratu) přišel o život.

ROSTISLAV

*? †PO ROCE 870

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmír
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL 846–870

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

ROSTISLAV

Kdy žil: ? – po roce 870

Kdy vládl: 846–870

Rostislava dosadil na trůn francký panovník Ludvík Němec. Doufal, že mu nový kníže bude zavázaný, avšak také on se brzy začal vzpírat cizímu dohledu. Suverénní stát si totiž nárokoval vlastní arcibiskupství, což Frankové odmítali. Rostislav tedy roku 863 požádal o pomoc Byzantskou říši. Císař Mikuláš II. vyslal na Velkou Moravu soluňské bratry Konstantina s Metodějem, aby tu rozšířili staroslověnský jazyk a písmo hlaholici, a usnadnili tak vyškolení domácích kněží. Věrozvěsti se nakonec obhájili i před papežem v Římě. Konstantin (klášterním jménem Cyril) tam vzápětí zemřel, Metoděje Frankové na několik let uvěznili. V téže době se kníže Rostislav chtěl zbavit svého snaživého synovce Svatopluka. Ten ale vražedným úkladem unikl, a naopak to byl Rostislav, který oslepený skončil ve francém vězení. Svatopluk se poté Frankům, s nimiž do té doby takticky spolupracoval, vojensky vzepřel a uhájil před nimi úplnou samostatnost země.

SVATOPLUK

*? †894

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmír
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL 871–894

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

SVATOPLUK

Kdy žil: ?–894

Kdy vládl: 871–894

Mimořádně schopný a také mocný panovník státu Moravanů se někdy oprávněně označuje jako „moravský král“. Jeho výboje totiž k moravsko-povážskému jádru říše připojily Čechy, Srbsko (za Krušnými horami), ale též severní Moravu, části Slezska, Slovenska, Uher a Korutanska. Teď už opravdu „Velká“ Morava se navíc církevně osamostatnila (moravské arcibiskupství vzniklo roku 880) a zažívala všestranný hospodářský i kulturní rozvoj. I někteří ze Svatoplukových nepřátel přiznávali, že je „duchem nejbystřejší“. Území sousedního kmene Čechů si Svatopluk podrobil asi začátkem 80. let. Spokojil se zde s jakýmsi vrchním dohledem, zvláště když tu našel schopného spolupracovníka Bořivoje. Spojenectví utužil Bořivojův křest, provedený arcibiskupem Metodějem. Brzká Bořivojova smrt (mezi roky 888 až 890) přiměla Svatopluka k tomu, aby na pár let svou přímou vládu rozšířil i nad Čechami.

MOJMÍR II.

*? †906

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmír
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL 894–906

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

MOJMÍR II.

Kdy žil: ?–906

Kdy vládl: 894–906

Byzantský císař v 10. století zaznamenal pověst o Svatoplukových prutech, podle níž si král Svatopluk k úmrtnímu loži přivolal své tři syny, z nichž každému dal jeden prut. Svůj prut každý ze synů zlomil snadno, ale jejich svazek se ani jednomu z nich přelomit nedařilo. Tak kníže své syny nabádal ke svornosti a jednotě. Varování ale nepadlo na úrodnou půdu. Stát ochromilo soupeření dvou potomků (jen v pověsti vystupují tři). Zvítězil prvorozený Mojmír. V důsledku vnitřních sporů však nedokázal zabránit odtržení území, která předtím ovládl jeho otec. Mezi nimi byly roku 895 i české země, kde se mezitím po moravském vzoru utvářel stát. Navíc stále sílil proud maďarských kočovníků z Asie, usazujících se v uherské nížině. Moravský stát zanikl v bojích s Maďary kdesi na Slovensku roku 906, kde v rozhodující bitvě zahynul poslední kníže Mojmír II. a s ním většina velmožů a bojovníků. Brzy nato Maďaři přispěli též k rozvratu říše Franků.

BOŘIVOJ

*ASI 852 †888/890

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmír
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL PŘED 872–888/890

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

BOŘIVOJ

Kdy žil: asi 852–888/890

Kdy vládl: před 872–888/890

Bořivoj je náš vůbec první historicky doložený kníže – pochopitelně z rodu Přemyslovců. Poprvé se objevuje roku 872 jako jeden z mnoha kmenových náčelníků bojujících se sousedními Franky („Němci“). Jistě to byl mimořádně schopný vládce. Dokonale totiž využil situace, když si českou kotlinu před rokem 885 podrobil panovník Velkomoravské říše Svatopluk. Bořivoj se stal v Čechách jeho zástupcem, a tak byl rázem vyvýšen nad ostatní knížata a všechen lid. Jeho cílem se stalo nahradit kmenové zřízení státním. Se svou polabskosrbskou manželkou Ludmilou se nechal pokřtít a založil první kostely (nejstarší na rodovém hradišti v Levém Hradci). Na strategické hradčanské ostrožně pro sebe zabral – a navíc kostelem Panny Marie pokřesťanstil – nejdůležitější místo kmene: sněmovní pole. Místo něj začal budovat Pražský hrad. Tak vzniklo jádro českého státu, i když zatím jenom ve středních Čechách.

STROJMÍR

*PŘED 869 †PO 885

Sámo
asi 623 – asi 658

Rostislav
846–870

Mojmír II.
894–906

Strojmir
asi 883–885

Spytihněv I.
894–915

VLÁDL ASI 883 – ASI 885

Mojmír I.
831–846

Svatopluk
871–894

Bořivoj
před 872–888/890

Svatopluk
888/890–894

STROJMÍR

Kdy žil: před 869 – po 885

Kdy vládl: asi 883 – asi 885

Nevíme o něm skoro nic – a protože ho známe jen z jedné legendy, kdovíjak to s ním vůbec bylo. Proti novotám zaváděným knížetem Bořivojem se zvedl mezi Čechy odpor. Vladař prchl ke svému moravskému ochránci a povstalci si zvolili za vůdce Strojníra. Byl to snad Bořivojův příbuzný, i když dlouho žil ve vyhnanství, kde prý měl dokonce zapomenout rodnou řeč! Svého postavení si „nepravý kníže“ dlouho neužil. Zpátky Bořivoje dosadila Svatoplukova vojenská podpora. Jeho návratu napomohl též domácí převrat, při kterém se Bořivojovi zastánci postarali o likvidaci Strojnírovců. O něm samotném už potom nikdo neslyšel.